

Сумський державний університет

**ОСОБИСТІТЬ, СУСПІЛЬСТВО, ДЕРЖАВА:
ПРОБЛЕМИ МИНУЛОГО І СЬОГОДЕННЯ**

Матеріали
II Міжнародної науково-практичної конференції
У двох частинах
Частина 2
(Суми, 18 квітня 2016 року)

Суми
Сумський державний університет
2016

Чмут А., студ. гр. ЕФ-51
наук. керівник – к.і.н., доц. *В.А. Нестеренко*

Пам'ять про війну*

З роками імена героїв, які воювали на війні, залишаються у підручниках з історії. Утім, серед нас ще є очевидці тих страшних подій, які розповідають молодому поколінню про ті страшні і величні події. Не мало лиха довелось «скуштувати» і ветерану Другої Світової війни Мусаєву Георгію Андрійовичу.

Георгій Андрійович народився 6 травня 1924 року, в с. Покровка Аксубаєвського району, Татарстан. Батьки Георгія Андрійовича були колгоспниками. «Отец погиб на фронте, а мать умерла перед войной. Так мы, шестеро детей остались сиротами. Нас было пять братьев, сестра была, но нечаянно мать взяла ее кормить и задушила. С нами жила бабушка» - пригадує він. Освіту здобув перед війною: «У меня среднее общее и среднее военное образование. 10 классов перед войной. В 1940-м году я попал в школу ФЗО, в г. Макеевка, на Донбасе, там я был 6 месяцев курсантом школы ФЗО, а потом остался работать. Школа ФЗО была на полном государственном обеспечении, как сейчас помню, дали нам форму: такая темно-синяя гимнастерка, брюки, куртка...»

Про голодомор Георгій Андрійович знав, але вони не голодували, тому що в Татарстані голоду не було. На півдні, у Самарській та Саратовській областях голод був, було багато біженців у 1933 р., які їхали у Татарстан

* Робота здійснена в рамках виконання фундаментального дослідження № 0115U000677 «Історичний розвиток порубіжжя Північно-Східної України як засіб конструювання загальнонаціональної моделі історичної пам'яті».

Про початок війни Георгій Андрійович дізнався, коли виходив з нічної зміни на шахті (м. Макіївка). На той момент йому було 17 років. «Мы поднялись в 9 часов утра, и уже в наряде идет митинг, что сегодня в 4 часа утра немецко-фашистские войска перешли границу нашей родины... вот так». За словами Георгія Андрійовича в Україні, а саме в м. Макіївка, було дуже багато добровольців йти на війну. «Все стремились, все – добровольцы в армию! Был такой настрой как можно быстрее попасть в армию, и быть на фронте». Сам ветеран, почувши звістку про початок війни, повернувся, разом зі своїм земляком, в рідний Татарстан. «Когда немцы уже перешли Днепр, что б не попасть в оккупацию, мы эвакуировались. Мы собирались около двух недель, поезда не шли... на запад шли эшелоны военной техники, боеприпасов, а на восток ... стояли мы сутками, ну вот так около двух недель мы добирались домой, застал дома отца, его провожал на фронт».

Близько року Георгій Андрійович був дома, працював в колгоспі, на різних роботах. На відміну від інших однолітків його довго не призивали на військову службу. Натомість його відбирали в школу НКВС: «Шла длительная проверка на благонадежность для таких войск. Председатель колхоза встречал и говорил мне: «Георгий, уже три личных запроса на тебя приходило», кто бабушки, кто дедушки, кто отец, кто мать, чем занимались, такие запросы...». Проте Георгія Андрійовича не прийняли до школи: «Почему не взяли? Потому что, три брата моей мамы в колхоз отказались идти, один брат попал в лагеря по политической статье, решили, что я в такие войска тоже не подхожу...»

22 вересня Георгія Андрійовича викликали до військкомату та направили до третього Ленінградського артилерійського училища. На час війни воно було

переведене з Ленінграду до Костроми. «Дали направление – и в ЛАУ, там я был в карантине, сдал экзамены, и меня приняли в курсанты в это училище, я 10 месяцев учился в училище, раньше программа была 3 года, а мы должны были усвоить за 10 месяцев. 28 июля 1943 года у нас состоялся выпуск, я выпустился от туда младшим лейтенантом, и назначен был на Воронежский фронт. Приехал я на Воронежский фронт (нині м. Тростянець, Сумської області), в 100-ю стрелковую дивизию...»

За роки війни Георгій Андрійович був двічі поранений. Пройшов всю Україну починаючи з міста Тростянець, і закінчуючи містом Прага, столиця Чехословаччини (нині столиця Чехії). Про свій бойовий шлях він пригадує: «От города Тростянца мы дошли до Днепра, Переяслав-Хмельницкий, от туда переправили нас на Букринский плацдарм для усиления войск, с Букринского плацдарма мы стремились освободить город Киев. От Киева мы пошли на Винницу, затем на Львов, мы освобождали Львов. Нашей дивизии, за свои заслуги по освобождению Львова, приказом Верховного главнокомандующего, было присвоено название Львовская 100-я стрелковая дивизия. Со Львова пошли на Перемышль (нині – Польща), мы освобождали Краков, потом мы шли по югу Польши, по границе. Наша дивизия освободила концлагерь Освенцим – самый страшный концлагерь, там немцы уничтожили 4 миллиона людей. Мы там потеряли 56 человек – убитыми, 362 человека – ранены. У нас там командир соседнего полка погиб. Я уже был командиром батареи, у меня 4 человека погибли, немцы с тыла расстреляли, хорошо, что я им задачу ставил боевую, только отошел на 50 м. и вдруг с тыла, с леса рота немцев, человек 100 напали и расстреляли. Там была опушка леса, а за опушкой село, немцы занимали, и они устремились туда. У меня остались снаряды с картечью, и я

начал по ним стрелять. Ни один не ушел, всех с этого орудия побили. Вся опушка леса, вся площадь была услана убитыми немцами. После боя зам. командира полка приказал всех солдат батареи, и мертвых и живых, представить к награде, я там, наверное, неделю писал наградные листы...8 мая мы штурмом взяли г. Оломоуц, Чехословакия, этот город сопротивлялся до последнего, до последнего патрона, пока мы не взяли его штурмом. И уже без боев дошли до Праги 9 мая 1945 г.»

На протязі війни Георгій Андрійович відправляв всі свої гроші, заробітну плату, молодшим братам, які жили в Татарстані разом з бабусею: «У меня был полуторный оклад, и я все деньги отправлял домой. Вот я их и спас от голода, и от всего. Уже война кончилась, я себе начал откладывать на книжку...»

На моє питання: «Що відчуває солдат, стоячи на переможній землі в День Перемоги?», Георгій Андрійович відповів так: «Было, конечно, радостное настроение, но вот каких-то эмоциональных всплесков не было. У нас как-то прошло все спокойно. Потому что когда мы узнали про победу, мы были в походе. Единственное что я запомнил: немцы воевали, и вдруг немцы сдались, и вот мы едим, а немцы уже сидят у дороги, сдались, они уже как бы пленные, ждут когда их отправят куда-то...»

Після війни Георгій Андрійович захворів відкритою формою туберкульозу. 10 місяців він пролікувався в різних госпіталах України, а потім два місяці провів вдома, в Татарстані: «Единственное, что меня дома спасало, там тоже был голод, хлеба почти не давали в колхозе, у нас была очень хорошая корова, бабушка меня отпаивала молоком, делала сметану, сыр...»

Після хвороби Георгія Андрійовича направили на службу до Дніпропетровська, де він зустрів майбутню

дружину Коваленко Зою Семенівну. У них народилася дочка, яка захворіла ревматизмом і сім'ї довелося поїхати з міста. Вони переїхали до м. Ахтирка, Сумської області, а згодом в м. Суми. Георгій Андрійович працював на посаді старшого офіцера Сумського облвійськкомата, а після вилуги працював воєнруком Сумського культурно-просвітнього училища. У 1973 р. в сім'ї Мусаєвих сталося нещастя – загинула в автокатастрофі дочка, згодом, в 2003 році пішла з життя дружина Георгія Андрійовича. Зараз Георгій Андрійович проживає разом з дочкою Тетяною Левченко та онуком Андрієм Левченко. Після звільнення з роботи, Георгій Андрійович перебуває на пенсії. Займається суспільною та журналістською роботою, відвідує навчальні заклади. Також проводив лекції в Сумському Державному університеті.

За відзнаку в бойових діях на фронтах Другої Світової війни і за бездоганну службу в Збройних Силах, Георгій Андрійович нагороджений: Орденом Вітчизняної війни I ст., двома Орденами Вітчизняної війни II ст., Орденом Червоної зірки, медаллю «За бойові заслуги» і ще 28-ма ювілейними медалями.